

האם יש בכלל צורך בעיריות?

עיריות ועיריות

מן העשירים ונותנים לעניים. בעוד שבמקום השני עושים את ההיפך? המדיניות הסוציאלית בכל העיריות היא זהה, פחות או יותר. היא דומה לזו הנהוגה במדינה כולה, בחסות המערך והליכוד גם יחד. נותנים לשכונות העוני את המינימום הדרוש כדי לסתום להן את הפה, ומקדישים את עיקר האמצעים לטיפוח השכונות העשיריות. שבהן גרים — כמובן — גם עסקני המיפלות.

אז היכן, לכל הרוחות, ההבדל?

מזכן שהעיריות לא תפוזנה, לטובת מנגנון ארצי תכליתי. המציאות הפוליטית-מיפלתית אינה מאפשרת זאת. אין גורם חזק יותר בפוליטיקה מאשר הסטאטוס-קוו.

גם הנסיונות הקלושים שנעשו לביטול הנבילות חסרי-ההגיון בין "ערים" הדומות בגודלן בקושי לארונדיסמאן בפאריס, כדי להקים עיריות מטרופוליטיות, עלו בתוהו. לכל עיר ועירונת יש עסקנים, ולכל עסקן יש אינטרסים, ולא פעם האינטרסים שווים כסף (ולפעמים גם שנות-מאסר). סוף הדיספור.

מכאן בא הנסיון לשפר משהו במצב הקיים על-ידי הנהגת שיטה של בחירות אישיות לראשות-הערים. תמכתי בה והצפתי בעדה.

אינם משהו מצחיק קרה להצעה זו בדרך מן המחשבה אל הביצוע. היא נתקלה באינטרסים של בעלי הסטאטוס-קוו.

כתיוקן קוסמטי, כ"גימיק" של בחיי רות, זהו שינוי טפל, רואים פחות את המיפלות האפורות, רואים יותר את השערי רות האפורות של המועמדים המחייכים. או מה?

לתקון הזה יכול היה להיות ערך אילו חדלה מועצת-העירייה מלהיות רשות מבצעת, והיתה הופכת רשות מחוקקת. כלומר: אילו היה ראש-העיר הנבחר ממנה את הממשלה העירונית ועומד בראשה, ואילו הפכה מועצת-העירייה לכנסת עירונית, המאשרת תקציבים, המטילה מסים והמחזיקת חוקי-עור.

לשון אחרת: אילו הונחה בי רשות המקומית מעין מישטר נשיאותי.

כי אז היה ראש-העירייה מסוגל לבצע את תוכניותיו — אם יש לו כאלה — ואחרי ארבע שנים היו הבוחרים יכולים להחליט, על פי התרשמותם האישית היומית, אם הצליח האיש או לא. ראש-העירייה היה אז אחראי אישית לחזות האסתטית של העיר, לאיכות החיים היומיומיים בה, לשימור סביבתה, ליעילות שירותיה.

הרצון להיבחר מחדש היה מביא לשיפור. כדי לעמוד במשימה זו, היה האיש צריך לקבל סמכויות נרחבות גם כמנהל המנגנון העירוני, ובכללן גם הסמכות לספל במיקר-רים של הפרת-משמעות, התנהגות גסה וחוסר-יעילות.

סמכויות כאלה, ואף דומות להן, לא ניתנו לראש-העירייה על פי החוק. כימעט ולא ניתנו להם סמכויות ביכלל. התוצאה עלולה להיות אף שלילית: ראש-העירייה הבלתי-נבחר היה, לפחות, ראש הסיעה הגדולה ביותר, והיה לו הכוח הדרוש כדי להעביר במעוצה את ההחלטות שהיו דרושות לו. עתה עלול להיווצר בעירייה פלוגנית מצב שבו יעמוד ראש-העיר הנבחר מול מועצה שהסיעה העיקרית בה אינה סיעתו.

אם הגמול הוא סוס שתוכנן על-ידי ועדה, הרי שיטת-הבחירות הנוכחית בעיריות היא פרי של קנוניה. קבוצות-לחץ מיפלתיות, כמו המפד"ל, לא יכלו למנוע את שינוי השיטה, אך הן יכלו למנוע עשן השיטה החדשה משמעות ממשית. וכך עשו. האורחים הרגישו בזאת, גם אם לא הבינו את הפרטים. עוד לפני שנפתחו הקלפיות, היתה הדיעה הכללית: "שום דבר לא ישתנה". **ואם שום דבר לא ישתנה — לשם מה להתרגש?**

בסופו של דבר יהיה צורך להקים חיל-כיבוי ארצי, בדומה למיטרה הארצית (כפי שהצעתי לא פעם בכנסת). יהיה צורך להקים שירות-אישפון ארצי, שבו לא יהיה הבדל בין בית-חולים שהיה עירוני לבין זה שהיה ממלכתי או הסדרותי.

כימעט בכל התפקידים המעיינים (ואני משתמש בתיבה "מעיינים" עט"ל למען הזהירות בלבד) האירי גזן הארצי יענה בהרבה על האירי גזן המקומי.

רתכן שהמצב היה שונה אילו הצטיינה רשות מקומית אחת בפטריוטיזם המקומי של תושביה, ואלה היו אצים להעלות לה מס ביד נדיבה, לעומת הרשות השכנה, שתושביה קמצנים מופלגים. או אילו עירייה אחת היתה מצטיינת בנייה ויעיל, חסכני ומודרני, בעוד ששכנתה המפגרת ממשיכה

הקטנה? קח את גדול המבנים בישראל, כסה את עיניו והובל אותו, סחור-סחור, למרכזה של שכונה ברעננה. הסר את הכיסוי, הוא לא יידע אם הוא נמצא ברחובות או בנתניה, בקריית-יובל או בנצרת-עילית, בבאר-שבע או במעלות.

אותם הפקידים בנו את אותה השיכון, לפי תוכנית-המיתאר של אותה עירייה, ואותו הקבץ הוסיף עוד קומה, מתוך קנוניה עם אותו ראש-העירייה. השאלה היחידה היא אם הראש המקומי כבר נתפס אז (עדיין) לא.

אם תפוזנה כל העיריות בארץ, וכל ריכוזי האוכלוסייה ינהלו בידי פקידים משרד-הפנים — האם ישתנו הדברים לי טובה או לרעה? האם ביכלל ישתנה משהו?

צ'יצ' וורתור: במקום מיפלות אפורות, שערות אפורות

לנפח את מנגנונה ולבזבז כספים על עסקי-שחיתות מיפלתיים.

למרבית הצער מלמד הנסיון (וגם מבקר-המדינה), שההבדלים בין רשות מקומית אחת לשניה הם מיועריים. כל המנגנונים מהן אינה מתקיימת על כספי-המסים שהיא גובה. כולן פושטות-רגל, וכולן פושטות-יד לעבר המדינה, הנתבעת לכסות את מחסורן.

מבחינה זו מהוות כל הרשויות המקומיות מעין קבוצת-מישנה של המדינה, הממלאים תפקידים ציבוריים במחיר יקר יותר ובצורה יעילה פחות.

כל אורח יודע זאת. באותם המיקרים המעטים שבהם התחלף השילטון בעירייה חשובה, ובמקום מיפלה א' באה מיפלה ב', לא השתנה הרבה. מלבד הקוסמטיקה והקישוטים. פה ושם השתנה סגנון יחסית-הציבורי. פה ושם בא אדם יותר (או פחות) סימפטי במקום קודמו. אך שינוי של **גם מבחינה סוציאלית אין הכי דלים של ממש.**

האם יש הבדל בין תל-אביב, המנוהלת בידי הליכוד, ובין ירושלים, שבראשה עומד איש מיפלת-העבודה, או בין שתיהן ובין "ויפה האדומה"? האם במקום אחד לוקחים

הביורוקרטיה הממשלתית היא מנופחת ובלתי-יעילה. אך מה בי יחס לביורוקרטיה העירונית?

מנגנון-הפקידים של עיריית תל-אביב קדם בכמה שנים טובות למנגנון-הפקידים של מדינת-ישראל, הוא מסורבל יותר, מנופח יותר וכושל יותר. אי-אפשר לפטר בו איש, אי-אפשר לתת הוראות לאיש. ראש-העירייה — יהיה אשר יהיה — עומד חסרי-אונים מול מיפלת אדירה ורדומה זו, המסוגלת להזיז אך בקושי את קצות אצבעותיה.

האם באמת רדומה נציגות עיריית נבחרת, על פי כל המדלים המיפלתיים, כדי לספק אספה?

האם הכוונת התנועה המנועית בעיר היא באמת תפקיד עירוני, או שמא גורמת חלוקה זו לחיכוכים מתמידים עם המוסדות האחראיים לתנועה בארץ כולה? בשטחים רבים — כגון כיבוי האש — גורמת החלוקה העירונית לשיבושים חסרי כל הגיון. האש הפורצת בצד הרמת-גני של רחוב אינה נצרכת בגבול תל-אביב או בני-ברק. קיום שירותים עירוניים של כיבוי-אש גורם לביזבוז ולחוסר-יעילות, להבדלים בצידוד ובנוהגים, לריבוי מפקדים ופקידים. גם כאשר תופרים טלאי על יבי טלאי, בצורת "איגודי ערים", אין הדבר בא על תקינותו ואולי להיפך.

השיעמום הגדול נגמר. הבחירות לעיריות נסתיימו.

הלב יצא אל עסקני-המיפלות האומרי ללים, שניסו לעניין את תושבי עריהם בבחירות אלה. מה לא עשו? ניסחו מודעות מופצות, הטיחו האשמות איש ברעהו, אף הגישו בסיטונות מישפטים על הוצאת לשון-הרע. המועמדים הצטלמו בחברת שחקנים, ערכו הפגנות-רחוב, והיו מוכנים אפילו לעמוד על הראש בכיכר הראשית או לעשות שמיניות באוויר.

לא היה איכפת אם יענקלביץ או רבינוביץ, ביטון או באסונו יעמי דו בראש עירייתם.

גם אותם שהלכו, לבסוף, אל הקלפי, עשו זאת רק מתוך הרגשה של חובה אורחית. פעמים כה רבות אמרו להם שאורח טוב הולך להצביע, עד כי לא היה נעים להם להשתמט. איך יסבירו זאת לילדים? ועוד בקלפי היססו. מי משעמם פחות — האדון אוריס או החבר בכיכר מביטח יותר דברים שאין הוא חולם לקייםם — בוקי מהמערך או טריקי מהליכוד? **לולא השבתון המבורך, גם הם לא היו מצביעים.**

הבחירות האלה היו מיוחדות במינן.

זו הפעם הראשונה הופרדו הבחירות לעיריות מן הבחירות לכנסת. בפעם הראשונה נאלצו המועמדים העירוניים לעמוד על רגליהם שלהם, מבלי לרכב על גבם של המועמדים לממשלה ולכנסת. **מסתבר שאין רגליהם אלא כרעי תרנגולים.**

האורח הרגיל עקב אחרי מאבקי-האיתנים בעירייה שלו כמו שהוא עוקב אחרי מאבק ספורטאי, כצופה מן היציע או — מוטב — כצופה על כורסה, או במיטה, מול מסך-הטלוויזיה.

מאבק עירוני טוב אינו מגיע, כמובן, לרמה של תחרות כדורגל או כדורסל בינ-לאומית. אך הוא עולה על תחרות שחיימת או איגרוף. יתכן שהוא דומה לתחרות על תואר מלכת-היופי.

זו-אינה מצטיינת ביפי פניה, אך רגליה הטובות להפלא. היא מנומשת לאנדה, אך יש לה חיוך מקסים. פזונו ידוע כטיפש, אך יש לו הופעה נאה. ההוא לא עשה הרבה למען העיר, אך גם לא הויק הרבה, ובכך הכה הוא בכדרי.

בסופו של דבר שאלת השאלה: האם כל זה דרוש? מבונית המאמץ, השקעת הכספים, השבתון הכללי במשק וכו' — האם זה בכלל כדאי? **האם בכך ליש צורך בעיריות?**

העיר הישראלית אינה דומה לעיר האירופית.

ברבות מארצות אירופה, קדמה העיר למדינה בהרבה. פירנצה היתה עיר עתיקה, בעלת היסטוריה מפוארת, לפני שקמה ה"מדינה האיטלקית. הערים האמבורג וליבק היו מעצמות ימיות וכלכליות לפני שקם הרייך הגרמני המודרני. פראג קדמה בדור רות רבים לצ'כוסלובקיה. אתונה משקיפה בבזו, ממרומי האקרופוליס, על ההיסטוריה הקצרצרה של יוון החדשה. שחגנה בביבוע שעבר את "יום הלאום", היום שבו אמרו היוונים, "לא" לאלטימטום הגרמני ב-1941.

לכל הערים האלה יש פטריוטיזם מקומי עמוק, היונק משורשים מעורים במאות שנים של היסטוריה עצמאית. יש לעיר ייחוד. אין נוציה שניה בעולם, ועולם שלם של תרבות וסיגנון מפריד בין פראנקפורט ומינכן. אוחותו של בר-מארסי על עירו שונה מאוחותו על צרפת, וכשהוא שר את ההימנון הלאומי הוא שר לשתיהן גם יחד. **מה לפי אלה ולישראל החדשה,**